אלמא קסברי [א]דאסור לקנאות ומאן דאמר מותר לקנאות מהו לשון קינוי אמר רב נחמן בר יצחק אין קינוי אלא לשון התראה וכן הוא אומר [1]ויקנא ה' לארצו תניא היה רבי מאיר אומר אדם עובר עבירה בסתר והקב"ה מכריז עליו בגלוי שנאמר [2]ועבר עליו רוח קנאה ואין עבירה אלא לשון הכרזה שנאמר [3]ויצו משה ויעבירו קול במחנה ריש לקיש אמר אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות [א] שנא' [4]איש איש כי תשטה אשתו תשטה כתיב תנא דבי רבי ישמעאל [ב]מפני מה [*]האמינה תורה עד אחד בסוטה [ג]שרגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה ועד אחד מעידה שהיא טמאה אמר ליה רב פפא לאביי והא כי כתיבה קינוי בתר סתירה וטומאה הוא דכתיבה א"ל ועבר וכבר עבר אלא מעתה [5]ועבר לכם כל חלוץ ה"נ התם מדכתיב [6]ונכבשה הארץ לפני ה' ואחר תשובו משמע דלהבא אלא הכא אי ס"ד כדכתיבי (א) ועבר בתר טומאה וסתירה קינוי למה לי תנא דבי רבי ישמעאל אין אדם מקנא לאשתו אא"כ נכנסה בו רוח שנאמר ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו מאי רוח רבנן אמרי רוח טומאה רב אשי אמר רוח טהרה [ד]ומסתברא כמאן דאמר רוח טהרה דתניא וקנא את אשתו רשות דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר [ה]חובה אי אמרת בשלמא רוח טהרה שפיר אלא אי אמרת רוח טומאה רשות וחובה לעיולי לאיניש רוח טומאה בנפשיה גופא וקנא את אשתו רשות דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא אומר חובה [ו][7]לה יטמא רשות דברי רבי ישמעאל ור"ע אומר [ז]חובה [8]לעולם בהם תעבודו [ז]רשות דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר [ח]חובה אמר ליה רב פפא לאביי ואמרי לה רב משרשיא לרבא לימא ר' ישמעאל ור' עקיבא בכל התורה כולה הכי פליגי דמר אמר רשות ומר אמר חובה א"ל הכא בקראי פליגי וקנא את אשתו רשות דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר חובה מ"ט דר' ישמעאל סבר לה כי האי תנא דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר כלפי שאמרה תורה [9]לא תשנא את אחיך בלבבך יכול כגון זו ת"ל ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו ור"ע קינוי אחרינא כתיב ורבי ישמעאל [ט]איידי דבעי למיכתב והיא נטמאה והיא לא נטמאה כתיב נמי וקנא את אשתו לכדתנא דבי רבי ישמעאל [י]דתנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונישנית לא נישנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה לה יטמא רשות דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר חובה מ"ט דר' ישמעאל איידי דכתי' [10]אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו איצטריכא למיכתב לה יטמא ור' עקיבא מכי [11]אם לשארו נפקא לה יטמא למה לי לחובה ורבי ישמעאל [כ]לה מיטמא [כ]ואין מיטמא לאיבריה ורבי

אלמא קסברי דאסור לקנאות. כיון דאמרי לשון הטלת קנאה הוא אלמא אסור: **ולמ"ד מותר לקנאות מאי לשון קינוי: ויקנא ה' לארצו.** התרה בילק וחסיל וגזם שלא ישחיתו עוד את ארצו דבשילוח גובאי משתעי פרשה לעיל. לארצו על ארצו כמו וישאלו אנשי המקום לאשתו (בראשית כו) על אשתו האתם תריבון לבעל (שופטים ו): **אדם עובר עבירה.** כגון אשה פרוצה עוברת בסתר: **והקב"ה מכריז בגלוי.** שנותן בלב בעלה לקנאות לה והדבר מתפרסם בגלוי: **ואין עבירה** גרסינן: **לשון הכרזה.** הקב"ה מתכוין להעביר קול: **רגלים לדבר.** שנטמאת: **והא כי כתיב קינוי בתר סתירה וטומאה.** דאיתהימן בה עד אחד כתיבא) ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה וגו' וסמיך ליה ועבר עליו וגו' אלמא בלא קינוי נמי עד אחד מהימן בטומאה: **ועבר לכם כל חלוץ.** בבני גד ובבני ראובן כתיב שהיה משה מצוה אותם לעבור עם יהושע את הירדן: **תשובו.** מוכיח דלהבא הוא: **נכנסה בו רוח.** ממרום. ולקמן מפרש רוח טהרה או רוח טומאה ע"י שטן הבא להחטיאו להקניט את אשתו: **רבנן.** דבי רב אשי אמרי רוח טומאה: **רוח טהרה.** ששונא את הפריצות: **ומסתברא כמ"ד.** דרוח דקאמר רבי ישמעאל טהרה היא: **דתניא.** דקאמר רבי ישמעאל רשות. פלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא לקמן מפרש טעמייהו: **שפיר.** אי רשות אי חובה: **ר' עקיבא אומר חובה.** שאסור לשחרר עבדו: **בכל התורה.** בכל עשה שבתורה א"כ אין לך מצות עשה לרבי ישמעאל חובה: **דתניא** לא גרסינן אלא הדר ונקיט למילתייהו לפרושי כל חדא באפי נפשה: **כלפי.** כמו אחרי שאמרה תורה שאסור להביא עצמו לידי שנאה ותגר: **יכול אף זה כן.** שיראה את אשתו עוברת על דת יהודית נסתרת עם שכיניה לא יקנא לה. כלפי לשון כנגד: **תלמוד לומר וקנא.** אם רצה לקנא הרשות בידו. ומשום דאי לא כתיב קרא הוה אמינא דאסור הוא דא"ר ישמעאל הכא רשות אבל בכל מצות עשה שבתורה לא אמר הכי: **קינוי אחרינא כתיב.** ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה חד לרשות וחד לחובה: **ורבי ישמעאל.** אמר לך איידי דבעי למיכתב והיא נטמאה והיא לא נטמאה שספק הוא בידינו ואעפ"כ אסרה הכתוב מספק כתב נמי וקנא אחרינא. ואף ע"ג דמצי למיכתב הכי ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא נטמאה או לא נטמאה אפילו הכי אורחיה דקרא לחזור ולשנות את האמור מפני דבר אחר המתחדש בכפילתו: **איצטריך למיכתב לה יטמא.** לומר שמותר ליטמא לקרובים הללו: **מכי אם לשארו נפקא.** לנפש לא יטמא בעמיו כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו וגו' ולאחותו הבתולה וממילא שמעינן דמיטמא לאלו: **לה יטמא.** אם מתה ואינו מטמא לאיבריה אם אחד מאלו מוכה שחין ואיבריו נופלין אין מיטמא להן דקיימא לן בהעור והרוטב (חולין דף קכח:) אבר מן החי מטמא כאבר מן המת ואיצטריך לה למעוטי איבריה:

רבי ישמעאל אומר רשות. תימה לרבי וכי לית להו הא דאמר בשלהי מסכת מכות (דף כג:) שש מאות וי"ג מצות נאמרו למשה מסיני וכי לרבי ישמעאל דאמר רשות בצר להו או לר' עקיבא טפי להו ונראה דבשאר מצות דמפיק ר' ישמעאל מקרא עביד ליה ר' עקיבא אסמכתא ודריש ליה לדרשה אחריתי בירושלמי אמרי' דר' אליעזר אמר חובה ואין להקשות הא אמרינן לעיל המקנא דיעבד אין אלמא קסבר אסור לקנאות דתנא דידן דוקא דתני כי הך לישנא סבירא ליה הכי אבל ר' אליעזר לא סבירא ליה הכי והכי נמי אמרי' בפ' קמא דקידושין (דף כא.) וגאל את ממכר אחיו ר' אליעזר אומר חובה ובפרק השולח (גיטין דף לח:) נמי ט)אמרינן לעולם בהם תעבודו חובה ואין להקשות נמי מפ"ב דמכות (דף יב.) דאמר ר' עקיבא ורצח גואל הדם רשות מי כתיב ירצח והכא אמרינן וקנא חובה דשאני הכא משום דכתיב תרי קינויין אבל קשיא מירושלמי דרבי יהושע אמר התם רשות ומפרש טעמא אתיא דר' יהושע כבית הילל דבית הילל אומרים אפי' הקדיחה תבשילו לפום כן הוא אמר רשות רצה לקנא יקנא רצה לגרש יגרש והא ר' עקיבא מיקל התם טפי מבית הילל ואמר התם אפילו מצא אחרת נאה הימנה מגרשה ואפי' הכי אמר חובה והתם בירושלמי פליג רבי אליעזר עליה דר' יהושע ואמר חובה ואמר אתיא דר' אליעזר כבית שמאי דבית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא א"כ מצא בה ערות דבר מצא בה דברים כעורים לגרשה אינו יכול שלא מצא בה ערוה לקיימה אינו יכול שמצא בה דברים כעורים לפום כן הוא אמר חובה והא תניא משום בית שמאי אין לי אלא היוצאת משום ערוה מנין היוצאת משום דראשה פרוע ולדדיה מפורמין וזרועותיה חלוצות (ב) ת"ל כי מצא בה ערות דבר אמר רבי מנא קיימת כאן בעדים וכאן שלא בעדים ותימה לפי הירושלמי כיון דתליא קינוי בגירושין הוה ליה למיתני סוטה בתר גיטין ובתר סוטה נזיר כסדר פרשיות ובתר נזיר נדרים ובתר נדרים כתובות:

לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש. תימה לרבי היכא דאיכא למדרש כי הכא אמאי לא דרשינן לה כדאמר י)גבי קל וחומר מילתא דאתיא מקל וחומר טרח וכתב לה קרא ואפילו הכי היכא דאיכא למדרש דרשינן י)וכן בפרק כל שעה (פסחים דף כד:) כל היכא דאיכא למדרש לא מוקמינן ליה בלאו יתירי:

לה יטמא מצוה. וכ"מ לעוסק במצוה כדאמרינן בסוף פרק משוח מלחמה (לקמן דף מד.) ולטמאותו בעל כרחו אם לא ירצה לטמאות כדאמרי' בפרק טבול יום (זבחים ק.) מעשה ביוסף הכהן וכו':

מסורת הש"ס

א) [לעיל ב.], ב) [לעיל ב: נדה ג.], ג) זבחים ק., ד) גיטין לח., ה) [פסחים סו: יבמות נד: ושם נסמן], ו) ב"ק סד: שבועות יט. מנחות י., ז) נזיר מג., ח) [במדבר ה], ט) צ"ל אמר. רש"ל, י) [פסחים יח: ועוד י"א פעמים בש"ס], כ) [פסחים עו:],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי ס"ד כדכתיבי ונסתרה והיא נטמאה ועבר בתר טומאה: (ב) תוס' ד"ה ר' ישמעאל וכו' וזרועותיה חלוצות מנין ת"ל כי מצא:

גליון הש"ס

גמ' מפני מה האמינה וכו'. עיין מרדכי פרק הגוזל קמא סי' קל"ח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' שנאמר איש איש כי תשטה אשתו. עי' במהרש"א בח"א שפי' דהל"ל כי תטה ומדכתיב תשטה ר"ל לשון שטות:

מוסף רש"י

לעולם בהם תעבודו רשות. משום דכתיב בשבעה אומות לא תחיה כל נשמה, איצטריך למיכתב מבני התושבים לעולם בהם תעבודו, להתיר אחד משאר אומות הבא על הכנענית שהיא משבעה אומות והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד (גיטין לח:). **לה מיטמא.** כשהיא שלמה, **ואין מיטמא לאיבריה.** שאם נפרד ממנה אבר, בין בחייה בין במותה, אינו מיטמא לה, לפי שאין אדם מיטמא לא לה ולא על אחד משאר קרובין על אבר מן החי, לפי שאינו יכול להחזירו לכמות שהיה מתחילה, והוא הדין נמי לאבר מן המת, שאין בין אבר מן המת לאבר מן החי אלא בשר הפורש (שם).

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"א מהל' סוטה הל' יד טוש"ע אה"ע סי' קעח סעי' ח יד]:

ט ב ג מיי' פ"ד מהלכות סוטה הל' יח [ופט"ו מהל' איסות הל' יו] טוש"ע אה"ע סי' קעח סעיף כא:

י ד מיי' פ"ב מהלכות אבל הלכה ו סמג עשין נח ולאוין רלה טוש"ע י"ד סימן שעג סעיף ג:

יא ה מיי' פ"ט מהלכות עבדים הלכה ו טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף עט:

יב ו מיי' פ"ב מהלכות אבל הלכה יד סמג עשין נח ולאוין רלה טור ש"ע י"ד סימן שעג סעיף ט:

תורה אור השלם

1. וַיְקַנֵּא יְיָ לְאַרְצוֹ וַיַּחְמֹל עַל עַמּוֹ: יואל ב יח
2. וְעָבַר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִוא נִטְמָאָה אוֹ עָבַר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה: במדבר ה יד
3. וַיְצַו מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אַל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכָּלֵא הָעָם מֵהָבִיא: שמות לו ו
4. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ וּמָעֲלָה בוֹ מָעַל: במדבר ה יב
5. וְעָבַר לָכֶם כָּל חָלוּץ אֶת הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי יְיָ עַד הוֹרִישׁוֹ אֶת אֹיְבָיו מִפָּנָיו: במדבר לב כא
6. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם יַעַבְרוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אִתְּכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן כָּל חָלוּץ לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יְיָ וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם לָהֶם אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה: במדבר לב כט
7. וְלַאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטַּמָּא: ויקרא כא ג
8. וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ: ויקרא כה מו
9. לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא: ויקרא יט יז
10. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו: ויקרא כא א
11. כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו: ויקרא כא ב

ורבי עקיבא א"כ ליכתוב רחמנא לה ולישתוק יטמא למה לי ש"מ ור' ישמעאל [א]איידי דכתב לה כתב נמי יטמא [°]לכדתני דבי ר' ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונישנית לא נישנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה [1]לעולם בהם תעבודו רשות דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר חובה מאי טעמא דרבי ישמעאל איידי דכתיב [2]לא תחיה כל נשמה איצטריך נמי למיכתב לעולם בהם תעבודו למישרי אחד מכל האומות שבא על הכנענית והוליד ממנה בן שאתה רשאי לקנותו [ב]דתניא [א]מנין לאחד מן האומות שבא על הכנענית והוליד ממנה בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ת"ל [3]וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו יכול אף הכנעני שבא על אחת מן האומות והוליד ממנה בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ת"ל [3]אשר הולידו בארצכם מן הנולדים בארצכם ולא מן הגרים בארצכם ור"ע ממהם תקנו נפקא לעולם בהם תעבודו למה לי לחובה ורבי ישמעאל בהם ולא באחיכם ור"ע באחיכם מסיפא דקרא נפקא [1]ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך ור' ישמעאל איידי דכתי' ובאחיכם כתי' נמי בהם לכדתנ' דבי רבי ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונישנית לא נישנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה א"ר חסדא זנותא בביתא כי קריא לשומשמא וא"ר חסדא תוקפא בביתא כי קריא לשומשמא אידי ואידי באיתתא אבל בגברא לית לן בה ואמר רב חסדא בתחילה קודם שחטאו ישראל היתה שכינה שורה עם כל אחד ואחד שנאמר [4]כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך כיון שחטאו נסתלקה שכינה מהם שנאמר [4]ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך [ג]א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל העושה מצוה אחת בעוה"ז מקדמתו והולכת לפניו לעוה"ב שנאמר [5]והלך לפניך צדקך וכל העובר עבירה אחת בעוה"ז מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין שנאמר [6]ילפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו ר"א אומר קשורה בו ככלב שנאמר [7]ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה [7]לשכב אצלה בעולם הזה להיות עמה לעולם הבא [ד]תנן התם שהיה בדין ומה עדות הראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינה מתקיימת בפחות משנים עדות האחרונה שאוסרתה איסור עולם אינו דין שלא תתקיים בפחות משנים ת"ל [8]ועד אין בה כל שיש בה וק"ו לעדות הראשונה מעתה ומה עדות האחרונה שאוסרתה איסור עולם מתקיימת בעד אחד עדות הראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינו דין שתתקיים בעד אחד ת"ל [9]כי מצא בה ערות דבר ולהלן הוא אומר [10]על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר מה דבר האמור להלן על פי שנים עדים אף כאן על פי שנים [ה]האי מכי מצא בה ערות דבר נפקא מבה נפקא בה ולא בקינוי בה ולא בסתירה מיבעי ליה הכי נמי קאמר תלמוד לומר בה בה ולא בקינוי בה ולא בסתירה וטומאה בעלמא בלא קינוי ובלא סתירה דלא מהימן עד אחד מנלן נאמר כאן כי מצא בה ערות דבר ונאמר להלן על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר מה דבר האמור להלן עדים שנים אף כאן עדים שנים תנו רבנן אי זו היא עדות הראשונה זו עדות סתירה עדות אחרונה זו עדות טומאה וכמה

אם כן. דלאו לחובה אתא אלא להך דרשא: **לכתוב רחמנא לה ולשתוק.** דמשמע לנפש לא יטמא בעמיו כי אם לשארו וגו' ולאחותו הבתולה לה כלומר לגופה שלם ולא לאיבריה: **לא תחיה כל נשמה.** בשבעה אומות כתיב החתי והגרגשי והאמורי והכנעני והפריזי והחוי והיבוסי: **למשרי אחד מן האומות.** משאר שבעים אומות: **שבא על הכנענית.** כל ז' אומות נקראו על שם כנען: **והוליד בן.** דהלכך אחר האב ומותר להחיותו לך לעבד: **דתניא.** דלהכי אתא קרא: **בעבד** גרסי' בבי"ת: **וגם מבני התושבים וגו'.** לעיל מיניה כתיב מאת הגוים אשר סביבותיכם מהם תקנו עבד ואמה אשר סביבות ארצכם ולא מבני ארצכם דשבעה אומות וגם מבני התושבים כל תושב היינו שבא ממקום אחר ונתיישב כאן וקאמר קרא שמותר לקנות מבניהם אשר יהיו להם מבנות ארצך: **מן הנולדים בארצכם.** בנים הנולדים בארצכם והם בני התושבים דהיינו אחרים שנשאו בארצכם נשים אתה רשאי לקנות: **ולא מן הגרים בארצכם.** ולא מן הבנים הנולדים לבני ארצכם במקום אחר מבנות שאר אומות והביאום לבניהם לגור שם: **ולא באחיכם.** עבודת עבד: ה"ג **ורבי ישמעאל איידי דכתיב ובאחיכם כתיב נמי בהם כדתניא כו': קריא.** תולעת של שומשמין האוכלתן. כך הזונות מחרבת את הבית: **תוקפא.** כעס: **אידי ואידי.** תוקפא וזונתא דאמרינן דמחרבת את הבית: **באיתתא.** כשהאשה מזנה או כעסנית. לפי שהאשה מתעסקת בזנוניה ואינה עושה מלאכתה ולא משמרת ביתה ומפקרת את של בעלה למנאפים: **קודם שחטאו ישראל.** בעריות: **עם כל אחד ואחד.** בביתו: **נסתלקה מהם.** מלבא לביתם דאינו יכול לראות בעבירות שבביתו: **מקדמתו.** לפני מיתתו מכרזת לפניו: **מלפפתו.** כורכתו: **תנן התם.** בפ' מי שקינא (לקמן לא.) אמאי דקתני אמר עד אחד ראיתיה שנטמאה לא היתה שותה: **שהיה בדין.** שלא להאמינו אי לאו דכתיב קרא: **הראשונה.** סתירה: **אין אוסרתה איסור עולם.** שאם תשתה ותמצא טהורה מותרת לבעלה ולתרומה: **אין מתקיימת בפחות משנים.** כדבעינן למיגמר דבר דבר מממון: **האחרונה.** טומאה שהיא אחר הסתירה: **כל שיש בה.** כל עדות שיש בה נאמן כדדרשינן לעיל ז) ועד אין בה תרי אלא חד וקא אמר אסורה ואטומאה קאי דהא מינה סליק והיא נטמאה ועד אין בה: **קל וחומר.** שתתקיים בעד אחד: **תלמוד לומר.** באשה מקולקלת כי מצא בה ערות דבר ולהלן כו': ופרכינן למה לי למיכתב למילפה בגזירה שוה: **בה ולא בקינוי כו' מיבעי ליה.** (א) דכיון דכתיב בה מיעוטא הוא ולא גמרי' שאר עדיות דאשה מינה וקמו להו במלתייהו ככל עדיות שבתורה: **הכי נמי קאמר.** וגזירה שוה למילתא אחריתי נקט ומתניתין חסורי מיחסרא והכי תנא ליה ת"ל בה ולא בקינוי וסתירה וגזירה שוה לטומאת אשה דעלמא שלא קינא לה בעלה ובא עד אחד ואמר אני ראיתיה שנטמאה דלא מהימן והכא הוא דמהימן משום דרגלים לדבר:

ורבי עקיבא א"כ לכתוב לה. תימה לרב חסדא דאמר בפרק שלשה מינין (נזיר דף מג:) לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא לאיברים לדידיה לא איצטריך לה לאיברים מאי הוי דריש בלה יטמא ויש לומר הוה דריש לחובה כדרבי עקיבא ואיידי דכתב יטמא כתב לה:

למשרי אחד מכל האומות. מהכא נפקא לן דבאומות הלך אחר הזכר ח): **כתיב** נמי ט)(ובאחיכם) לכדתנא דבי רבי ישמעאל. וא"ת הא אצטריך דדרשינן בפרק איזהו נשך (ב"מ דף עג:) מנין אם ראיתו נוהג שלא כשורה שאתה רשאי להשתעבד בו וכו' וי"ל אסמכתא בעלמא הוא וקנס חכמים הוא כדי לייסרן: **מה** עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם. תימה דהוה מצי למפרך מה לעדות האחרונה שכן רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה:

ת"ל ועד אין בה כל שיש בה. תימה כיון דהוא קינא לה ונסתרה והשתא אתי עד א' דטומאה מסתמא בעל שתיק ולא מכחיש ליה א"כ מאי צריך קרא דעד אחד נאמן אפילו טומאה בעלמא בלא קינוי וסתירה בכי האי גוונא היה מהימן כדאיתא בפרק האומר (קדושין דף סו.) אשתו זינתה בעד אחד וכו' תינח לרבא דאמר התם הוה דבר שבערוה אלא לאביי דאמר מהימן מאי איכא למימר אלא ע"כ אית לן למימר דלאביי לא איצטריך קרא אלא היכא דמכחיש אע"ג דקינא לה:

נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר. תימה למה לי ג"ש אפילו בלא ג"ש מהיכא תיתי ליה דליתהימן בה עד אחד מעדות אחרונה ליכא למילף דאיכא פירכא:

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ט מהל' עבדים הלכה ג סמג עשין רנ:

תורה אור השלם

1. וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ: ויקרא כה מו
2. רַק מֵעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לֹא תְחַיֶּה כָּל נְשָׁמָה: דברים כ טז
3. וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגָּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם וְהָיוּ לָכֶם לַאֲחֻזָּה: ויקרא כה מה
4. כִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ: דברים כג טו
5. אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד יְיָ יַאַסְפֶךָ: ישעיה נח ח
6. יִלָּפְתוּ אָרְחוֹת דַּרְכָּם יַעֲלוּ בַתֹּהוּ וְיֹאבֵדוּ: איוב ו יח
7. וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ: בראשית לט י
8. וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה: במדבר ה יג
9. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ: דברים כד א
10. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו

תוספות שאנץ

וגם מבני התושבים כל תושב היינו שבא ממקום אחר ונתישב כאן ואמר קרא דמותר לקנות מבניהם אשר היו להם מבנות ארצך. ולא מן הגרים בארצך בנים הנולדים במקומות אחרים מבנות שאר אומות והביאום לבניהם לגור כאן. ל"ה: הכי הוי גירסת הספרים איידי דכתיב בהם כתיב ובאחיכם לכדתנא דבי ר' ישמעאל וקשה וכי בשביל שכתוב בהם ולא באחיכם כתיב ובאחיכם וכפל את דבריו על חנם ואין חוזר ואומר כלום. והגיה רש"י איידי דכתיב ובאחיכם כתיב בהם. וכי תימא מה מועיל גרסא זו מן האחרת ואומר רבי דהועיל דהא עתה חזר בו ממה שאמר לעיל רבי ישמעאל לעולם בהם תעבודו אתא למשרי אחד מן האומות שבא על הכנענית אלא איצטריך למדרש בהם ולא באחיכם ולרבי ישמעאל איידי דכתיב ובאחיכם כתיב נמי בהם לכדתנא [דבי ר"י] וכתיב בהם תעבודו דהוי דבר שנתחדש בה. וקשה להר"מ דאמאי לא קאמר דאיצטריך בהם ובאחיכם לעשה ולא תעשה מדכתיב בהם ולא באחיכם [לאו] הבא מכלל עשה עשה ובאחיכם לא תעשה דכי האי גונא בפרק איזהו נשך גבי לא תשיך. ועוד דאם נאמרה ונשנית א) דלעולם בהם תעבודו כתיב מקמי קרא דובאחיכם ואינו כגון דאמר לעיל [איידי] דכתב לה כתב לא יטמא דלעולם כתוב הפסוק המיותר באחרונה. [ונראה] לקיים גירסת הספרים איידי דכתב בהם כתב נמי ובאחיכם לעולם כדפרקינן מהם תקנו נפקא לן למשרי אחד מן האומות שבא על הכנענית ובהם איצטריך בהם ולא באחיכם. ואיידי דתנא בהם תנא נמי באחיכם לכדתנא דבי ר' ישמעאל דכל פרשה שנאמרה ונשנית וכו' ואיצטריך למכתב כדדרשי' בב"מ בפ' איזהו נשך גבי רב שעורים באותו שאינו נוהג בשורה מנין שאתה מותר לשעבד בו ת"ל לעולם בהם תעבודו [ובאחיכם] והיינו דבר שנתחדש בה והתלמוד לא היה חושש לפרש איזהו דבר נתחדש בה: כדקריא לשומשמא. פ"ה קריא תולעת של שומשמין. וי"א קריא לשון קרי שהוא חם ושומשמין הוי מין תולע שקורין פרמייל (דכל דבדקה ליה התולע ועי"א קריא לשון קרירות דכל קרקע לו):

א) נראה דל"ל דאם נאמרה ונשנית בקרא דלעולם בהם תעבודו א"כ למה כתיב הך קרא מקמי קרא דבאחיכם וכו'.

מסורת הש"ס

א) [פסחים סז: יבמות נד: ושם נסמן], ב) יבמות עח: קדושין סז:, ג) ע"ז ה., ד) שם יומא לה:, ה) לקמן לא., ו) לקמן לא:, ז) [דף ג:], ח) [לענין יוחסין], ט) [צ"ל בהם],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בה ולא בקינוי כו' מיבעי ליה. נ"ב רצונו של רש"י לומר דהכי קא קשיא ליה וקבעי ליה:

גליון הש"ס

גמ' לכדתני דבי ר"י. ב"ק סד ע"ב שבועות יט ע"א מנחות י ע"א:

מוסף רש"י

מנין לאחד מן האומות. שבעולם שאינן מן אומות של ארץ ישראל שאמר הכתוב עליהם לא תחיה כל נשמה (קדושין סז:) שאינו משבע אומות ואינו בכלל לא תחיה כל נשמה (יבמות עח.). **שבא על הכנענית.** שהיא בכלל לא תחיה, והוא הדין לחוי ויבוסית, אלא שכולם נקראין על שם כנעני, דכתיב ארץ כנען (קדושין סז:). **שאתה רשאי לקנותו בעבד.** דשדינן ליה בתר זכר ומותר לחיותם (שם) ואי אתה מצווה להמיתו דשדינן ליה בתר אבוה (יבמות עח.). **ת"ל וגם מבני התושבים.** שבאו מאומות אחרים ועשו אותם תושבים במקומכם (שם) ולעיל מניה כתיב ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבותיכם, שאינן מז' אומות, מהם תקנו עבד ואמה, וסמיך ליה וגם מבני התושבים, כלומר ולא משאר אומות לבדם שאין בהם מערבוב שבע אומות, אלא אף מבניהם שמולידים אותם תושבים הבאים לגור עמכם ומולידין מן הכנעניות מהם תקנו (קדושין סז:). **מן הנולדים בארצכם.** אשר הולידו בני שאר אומות מבנות ארצכם שלידתן בארצכם דהיינו חמותיהם (שם) שאמו מארצכם וילדתו שם (יבמות עח:). **ולא מן הגרים בארצכם.** שהולידו בני ארצכם במקומות אחרים מבנות שאר אומות ובאו הבנים לגור כאן אצל אבותם, ובתורת כהנים גרסינן ולא מן הבנים שבארצכם, כלומר שנולדו מן הכנענים (קדושין סז:) שנולד במקום אחר, שאמו מן שאר אומות ואחר כך בא לגור אצל אביו בארצכם, דרך אשה להיות במקומה ודרך איש לגלות, הלכך הנולדים בארץ ודאי אמו משבעה אומות, אבל הנולדים במקום אחר ודאי אמו משאר אומות, ומסתברא כי מעטינהו קרא היכי דאביו כנעני (יבמות עח:). **מלפפתו.** מעטפתו, לשון מלבוש, כמו (שבת קכט:) מלפפין את התינוק בשבת (ע"ז ה.). **שהיה בדין.** שלא יהא נאמן בה עד אחד אם לא מגזירת הכתוב (לקמן לא.). **ומה עדות הראשונה.** סתירה, שאין אוסרתה איסור עולם. אלא עד שתשתה, אינה מתקיימת בפחות משנים. כדבעינן למימר מגזרה שוה (שם). **עדות אחרונה.** טומאה (שם). **כל שיש בה.** כל עדות שיש בה נאמן בה, ובגמרא ילפינן לה דהכי קאמר תרי לית בה אלא אחד יקאמר והיא לא נתפשה למיסרה, אלמא מהימן (שם). **בה ולא בקינוי.** למאי אצטריך גזירה שוה, הא כתיב גבי טומאה ועד אין בה, ומיעוטא הוא, בה עד אחד נאמן ולא בעדות אחרת, והויא לה עדות סתירה כשאר כל עדיות שבתורה (שם). **וטומאה בעלמא.** עד אחד שהעיד על אשה שלא קינא לה בעלה ואמר נטמאת מניין דלא מהימן, ולא אמרינן אטומאת אשה הימניה רחמנא, לא שנא לאחר קינוי ולא שנא בלא קינוי תלמוד לומר כו', וכי הימניה רחמנא בטומאה שאחר קינוי ויש עדי סתירה שנים ועד מעיד שנטמאת, שרגלים לדבר (שם).